

ФИЛОЗОФСКИ ФАКУЛТЕТ У НИШУ

ИЗВЕШТАЈ О УРАЂЕНОМ МАСТЕР РАДУ

Број:

10/4-88

Датум:

10.11.2016.

Наставно-научном већу Филозофског факултета Универзитета у Нишу
подносимо следећи извештај:

ИЗВЕШТАЈ О УРАЂЕНОМ МАСТЕР РАДУ

I ПОДАЦИ О КОМИСИЈИ:

1. Састав комисије:

1. Ванредни професор др Бисера Јевтић
2. Ванредни професор др Јелена Максимовић
3. Доцент др Марија Јовановић

2. Одлука Већа департмана за педагогију број 10/4-38 од 28. октобра 2016. године.

II ПОДАЦИ О КАНДИДАТУ:

1. Име, име једног родитеља, презиме
Данијела Милун Марковић
2. Година уписа на мастер академске студије
2015/2016.
3. Назив студијског програма
Мастер академске студије педагогије

III НАСЛОВ – МАСТЕР РАДА:

Вршњачка медијација као облик превенције вршњачког насиља у средњим школама

IV Навести кратак садржај са назнаком броја страна поглавља, слика, шема, графикона и сл.

Структура мастер рада састоји се из теоријског приступа проблему, методолошког приступа проблему истраживања, анализе и интерпретације резултата истраживања, закључних разматрања и прилога који представљају истраживачке инструменте. Теоријски оквир истраживања чине следеће целине:

УВОД

I ТЕОРИЈСКИ ДЕО РАДА	7
1. Појам и врсте насиља	7
1.1. Вршњачко насиље	10
1.2. Узроци насиља и последице по жртве насиља и починиоца насиља	12
1.3. Школа као фактор подстицања насилног понашања	13
1.4. Распрострањеност насиља	14
2. Одређивање појма превенције и врсте превенције	17
3. Мере против насиља у школама.....	20
3.1. Психолошка превентивна мера	23
3.3. Друштвена компетентност као превентивна мера	24
3.4. Значај породице у превенцији вршњачког насиља	25
3.5. Улога и значај стручних сарадника у школи у превенцији вршњачког насиља	27
3.6. Школа као протективни фактор вршњачког насиља	30
3.7. Слободно време као превентивна мера.....	34
3.8. Моралност као мера превенције	34
3.8.1. Улога вршњака на развој моралности	35
3.9. Развијање одређених вредности у циљу спречавања насиља међу вршњацима	36
3.10. Просоцијално понашање као превентивна мера	37
3.10.1. Облици просоцијалног понашања у превенцији вршњачког насиља	42
4. Појам "Вршњачка медијација"	43
4.1. Основна начела и типови медијације	43
4.2. Шта и ко добија?	44
4.3. Ко су вршњачки медијатори	45
4.4. Етички кодекс медијатора	46
4.5. Основне фазе медијације	47
4.6. Предности и заблуде о медијацији	47
5. Спровођење различитих програма у превенцији вршњачког насиља	50

5.1.	Програм вршњачке медијације у школи	51
5.2.	Olweusov програм превенције силицијства (The Bullying Prevention Program)	52
5.3.	CAP program (Child Assault Prevention)	52
5.4.	УНИЦЕФ-ов пројекат "За сигурно и подстицајно окружење у школама"	53
5.5.	"Школа без насиља"	54
5.6.	Програми намењени вршњацима у превенцији вршњачког насиља	55
5.7.	"Насилник у школама"	56
5.8.	"Прекини ланац"	57
5.9.	Остали програма у превенцији вршњачког насиља	58
6.	Досадашња истраживања о вршњачкој медијацији као превенцији вршњачког насиља	60
II МЕТОДОЛОШКИ ДЕО 62		
1.	Проблем истраживања	62
2.	Предмет истраживања	62
3.	Циљ истраживања	63
4.	Задаци истраживања	63
5.	Хипотезе истраживања	64
6.	Варијабле истраживања	64
7.	Узорак и популација истраживања	65
8.	Методе, технике и инструменти	65
9.	Организација и ток истраживања	67
10.	Статистичка обрада података	67
III АНАЛИЗА И ИНТЕРПРЕТАЦИЈА ПОДАТАКА 68		
1.	РЕЛИЈАБИЛНОСТ СКАЛЕ.....	68
2.	ФАКТОРСКА АНАЛИЗА.....	69
3.	СТАВОВИ УЧЕНИКА О ПРЕВЕНТИВНИМ МЕРАМА.....	78
4.	ВРШЊАЧКА МЕДИЈАЦИЈА	84
5.	ВРШЊАЧКА МЕДИЈАЦИЈА КАО ПРЕВЕНТИВНА МЕРА	89
6.	ВРШЊАЧКИ МЕДИЈАТОР	95
ЗАКЉУЧНА РАЗМАТРАЊА		100
ЛИТЕРАТУРА		106
ПРИЛОГ 1		112
ПРИЛОГ 2		116

Закључак представља есенцијалну интегрисаност добијених резултата истраживања и теоријског дела рада.

Укупан број коришћених библиографских јединица у раду износи 63, од чега је коришћена у великој мери и инострана литература на енглеском и другим релевантним језицима. Рад садржи 17 табела.

Укупан број страница мастер рада, укључујући литературу и прилоге који представљају инструменте, износи 118.

V ВРЕДНОВАЊЕ ПОЈЕДИНИХ ДЕЛОВА -МАСТЕР РАДА:

Вршњачко насиље је данас све више распрострањено како у основним тако и у средњим школама. Због своје распрострањености вршњачко насиље је постало проблем који не смемо заобићи већ активно радити на његовом решавању, али пре свега и на превенцији вршњачког насиља. Превентивне мере су од великог значаја и треба их спроводити од стране свих учесника у васпитно –образовном раду. Превентивним програмима тежимо да пронађемо адекватне одговоре на узроке насилног понашања и самим тим онемогућимо његово појављивање. Мере које се спроводе у циљу превентивног деловања су разноврсне и могу бити врло ефикасне у остваривању постављеног циља. Једна од таквих мера је и вршњачка медијација која омогућава конструктивно решавање сукоба посредством треће неутралне особе. Збограспрострањености насиља међу вршњацима и неопходности спровођења одређених превентивних мера, предмет истраживања је: Вршњачка медијација као облик превенције вршњачког насиља у средњим школама.

На основу формулисаног проблема и предмета истраживања, говорено је о следећим циљевима истраживања:

1.Теоријски ниво: Проучавањем релевантне стручне литературе желело се упознати са појмом и облицима вршњачког насиља и вршњачком медијацијом као једној од превентивних мера вршњачког насиља;

2.Сазнајни ниво: Овим истраживањем желели су се сазнати ставови ученика средњих школа о вршњачкој медијацији као облику превенције вршњачког насиља;

3. Апликативни ниво: Указати на значај вршњачке медијације у циљу превенције

вршњачког насиља.

Хипотезе истраживања

На основу постављеног циља истраживања постављена је општа хипотеза.

Претпоставља се да ученици средњих школа активно учествују у превенцији вршњачког насиља.

1. Претпоставља се да су ученици средњих школа упознати са превентивним мерама (едукације, радионице, квалитетно искоришћавање слободног времена, програми превенције) за спречавање насиља међу вршњацима.

2. Претпоставља се да су ученици средњих школа упознати са појмом "Вршњачка медијација".

3. Претпоставља се да ученици средњих школа имају позитиван став о вршњачкој медијацији као превентивној мери у сузбијању насиља међу вршњацима.

4. Претпоставља се да су ученици спремни да обављају улогу "Вршњачког медијатора".

Популација из које је узет узорак обухватила је 102 ученика И и ИВ године, средњих општеобразовних и стручних школа у Бојнику и Лесковцу.

Структуру узорка према првој независној варијабли – пол ученика чини 51% мушкараца и 51% женске популације у изабраном узорку.

За обраду података у истраживању кориштен је СПСС програм, а од статистичких поступака:

- ◆ Кронбах алфа тест за проверу поузданости инструмента;
- ◆ Факторска анализа;
- ◆ Величина узорка (N);
- ◆ Дескриптивна статистика (проценти, фреквенце);
 - t- тест;

- Аритметичка средина (М);
- Стандардна девијација (сд) и
- Статистичка значајност п.

1. ЗАКЉУЧЦИ ОДНОСНО РЕЗУЛТАТИ ИСТРАЖИВАЊА

О распрострањености насиља говоре бројна истраживања која указују да је насиље највише распрострањено у Израелу и САД. Истраживања спроведена 1994. године говоре да у САД сваки пети ученик носи са собом оружје, а сваки трећи ученик је доживео да га неко удари у школи, док су сваког десетог ученика тукли или напали оружјем. Истраживања спроведена у распону од 1995-1999 године говоре нам да је у Израелу насиље највише заступљено, насиље је толико распрострањено да је постало свакодневница младих људи. Код нас у Србији је ситуација блажа, ниво вршњачког насиља није толико распрострањено као у другим земљама. Србија је нажалост земља која својим друштвеним, економским статусом представља погодно подручје за појаву насилног понашања. Насиље је одраз целокупне ситуације у друштву. Задатак целокупног друштва, школе, наставника, ученика и свих осталих актера у васпитно-образовном систему јесте спречавање појаве насиља. Свесни смо да је немогуће у потпуности и трајно искоренити насиље, али је зато могуће превентивно деловати спровођењем различитих програма превенције. Спровођењем превентивних програма, омогућавамо и обезбеђујемо ученицима боље и квалитетније одрастање, а самим тим и квалитетније васпитање и образовање.

Спровођењем превентивних мера у циљу сузбијања вршњачког насиља неопходно је укључити све актере у васпитно-образовним институцијама, али и ван њих. Превенција на нивоу школске институције захтева чврсту сарадњу и комуникацију са породицом, стручним сарадницима, наставницима, ученицима. У случају искључивања једног од наведеног актера, долази до немогућности оставаривања постављеног циља превенције вршњачког насиља. Од великог је значаја развити свест код појединаца који се баве васпитно-образовним радом о томе колико је неопходно спроводити превентивне мере како би се вршњачко насиље сузбило. На основу истраживања која су спроведена, закључујемо да наставници сматрају да нису довољно стручно обучени за спречавање вршњачког насиља. У складу са тим истичемо да је неопходно пружити наставницима могућност додатног усавршавања и стицања одређених вештина и способности да спрече насиље међу вршњацима.

Сматрамо да је од велике важности пре свега мотивисати наставнике и остале субјекте да делују превентивно, а то можемо постићи организовањем различитих трибина, штампањем брошура, организовањем различитих свечаности и др.

Конфликти и сукоби су део свакодневнице. Разлози настанка различитих конфликта су разноврсни. Они могу настати на различите начине и због разноврсних узрока. Самим тим што се ученици међусобно разликују, имају различите жеље, потребе, интересовања, другачије ставове, осећања или пак желе исту ствар коју жели и нека друга особа, све су то једни од потенцијалних разлога настанка конфликта. У случају настанка конфликта пожељно је да се конфликтне ситуације употребе као шанса за потенцијални развој ученика. Ту подразумевамо да се приликом решавања конфликта усвајају одређене вештине и стичу компетенције које ће бити од значаја за будућност самог појединца, односно помоћи му да у даљем животу остварује социјалне контакте где ће прихватати различитости, толерисати друге људе, бити у могућности да заузме емпатички став и слично. Оно што је значајно јесте да конфликт као конфликт не представља проблем него начин на који схватамо конфликт, а један од начина да схватимо конфликт је конфликт као потенцијал раста. У таквим ситуацијама у којима приступамо решавању конфликта из ког тежимо да извучемо поуку и тежимо његовом конструктивном решавању, конфликтна ситуација представља шансу за развој појединца. Од круцијаног је значаја да сваки конфликт буде решен. Сваки конфликт који не буде решен на адекватан начин доводи до тенденције да конфликт ескалира у веће и теже облике, јер само један нерешен конфликт може бити опасан за разлику од много решених конфликта. Важно је знати да је насиље скоро увек резултат нерешеног конфликта, зато је неопходно да сукобе који се дешавају у школским институцијама решавамо на адекватан начин применом одређених мера.

Различити аутори предлажу различите мере и програме за сузбијање вршњачког насиља. Један од облика превенције је вршњачка медијација. Вршњачка медијација као облик превентивне мере омогућава да се спроводи у школским условима и омогућава мењање начина на који се решавају конфликтне ситуације. Медијација омогућава решавање конфликте мирнијим путем, посредством треће неутралне стране, која тежи да обе стране буду задовољне.

Медијатори помажу странама које су у сукобу да идентификују проблем и узрок конфликта сукобљених страна. Уз поседовање неопходних комуникацијских вештина медијатора, води се процес у коме се испитују могућа решења, а крајњи резултат је решење сукоба који је приватљив за сукобљене стране.

Сам чин да је медијатор ученик, омогућава да се конфликт адекватно реши, без присиле, ауторитета и наметања са више инстанце. Вршњачка медијација укључује све актере равноправно, подстиче развијање самопоштовања, поправља атмосферу у школској средини и оно што је најважније превентивно делује у појављивању вршњачког насиља. Вршњачка медијација омогућава мењање досадашњег живота у школској средини, она омогућава слободно развијање личности ученика тако што ученици уче да слушају једни друге. Вршњачка медијација омогућава разумевање друге особе, развија способност саосећања, разумевања и постизање договора што доприноси да разумемо туђе али сопствене потребе и осећања. Ученици и те како могу бити успешни и продуктивни посредници у сукобу, они вршењем улоге вршњачког медијатора постају активни субјекти у решавању сукоба, уче позитивне начине решавања конфликтних ситуација и спремни су да преузму одговорност у одређеној ситуацији.

Сам концепт вршњачке медијације у којој су сами ученици медијатори, омогућава успешно решавање сукоба. Између осталог разлог позитивног ставе ученика о вршњачкој медијацији јесте и што омогућава ученицима да постану активни чланови у решавању проблема који се јављају у њиховом окружењу, затим се оспособљавају да преузму одговорност за одређене поступке, уче се позитивним начинима решавања конфликта, усвајају конструктивне моделе понашања, уважава све субјекте поједнако, стичу одређена знања, вештине, навике. Све су то разлози позитивног ставе ученика о вршњачкој медијацији као превентивној мери, што смо и потврдили нашем истраживањем.

На основу добијених резултата и на основу проучавања стручне литературе коју смо анализирали, дошли смо до закључка да је вршњачка медијација ефикасна мера која се спроводи у циљу сузбијања насиља међу вршњацима. У складу са тим било би од великог значаја да вршњачка медијација постане интегрални део школске институције. Један од разлога јесте тај што вршњачка медијација омогућава ученицима да развијају социјалне вештине и самим тим успостављају и одржавају квалитетне међуљудске односе. Такође, обезбеђује се да се код ученика развија способност пажљивог слушања, развија се когниција

ФИЛОЗОФСКИ ФАКУЛТЕТ У НИШУ

ИЗВЕШТАЈ О УРАЂЕНОМ МАСТЕР РАДУ

Број:

10/4-88

Датум:

10. 11. 2016.

и омогућава стварање логичке структуре и бржег фокуса да се неважне ствари занемаре, а да се фокусирамо на битне чињенице у решавању сукоба. Неминовно је да се притом побољшава емоционални ниво саморегулације код ученика који имају тенденцију за агресивним облицима понашања. Вршњачка медијација омогућава много више од решавања конкретних проблема, омогућава развијање вештина, способности, усвајање конструктивних понашања, развија креативност код ученика приликом решавања проблема, стичу одређена знања која могу бити од великог значаја за даљи развој појединца.

2. ОЦЕНА НАЧИНА ПРИКАЗА И ТУМАЧЕЊА РЕЗУЛТАТА ИСТРАЖИВАЊА

Мастер Рад под називом *Вршњачка медијација као облик превенције вршњачког насиља у средњим школама* у целини, како у теоријском тако и у методолошком делу, у потпуности је испунио постављени истраживачки циљ и истраживачке задатке. Анализа и интерпретација резултата истраживања који су обрађени адекватним методолошким поступцима, указују на постојеће стање у области вршњачког насиља, у овом вршњачке медијације као облик превенције, што се посебно актуелизује данас у процесу реформи школског система. Тумачење и анализа резултата истраживања омогућавају сагледавање актуелног стања и пружају могућност за промене у делу имплементације програма посвећеним разматрању и објашњењу везе између вршњачке прихваћености, одбачености, социјално одговорног и агресивног понашања и усмерености ка вршњацима, с једне, вршњачке медијације као облика превенције, с друге стране који су се на пољу повезаности превенције вршњачког насиља у школама других земаља показали изузетно успешним.

3. КОНАЧНА ОЦЕНА -МАСТЕР РАДА

Да ли је теза урађена у складу са образложењем наведеним у пријави теме ДА

Да ли теза садржи све битне елементе ДА

По чему је теза оригиналан допринос науци ДА

Недостаци тезе и њихов утицај на резултат истраживања НЕМА

VI ПРЕДЛОГ:

На основу укупне оцене тезе, комисија предлаже:

- да се мастер рад прихвати а кандидату одобри јавна одбрана ДА

- да се мастер рад враћа кандидату на дораду (да се допуни односно измени) или
- да се мастер рад одбија НЕ

ПОТПИС ЧЛАНОВА КОМИСИЈЕ

Ванредни професор др Бисера Јевтић

Ванредни професор др Јелена Максимовић

Доцент др Марија Јовановић